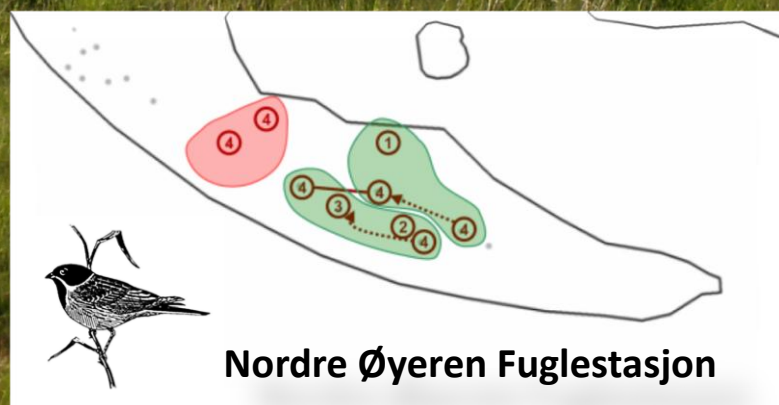

Hekkefugltaksering på Fautøya og Rossholmens vesttange

Sesongrapport 2010

Innholdsfortegnelse

Metodikk - revirkartering	2
Fautøya - oppsummering	4
Revirplott for Fautøya	8
Enkeltebekkasin - <i>Gallinago gallinago</i>	8
Strandsnipe - <i>Actitis hypoleucos</i>	9
Sanglerke - <i>Alauda arvensis</i>	10
Trepplerke - <i>Anthus trivialis</i>	11
Rødstrupe - <i>Erithacus rubecula</i>	12
Buskskvett - <i>Saxicola rubetra</i>	13
Gulsanger - <i>Hippolais icterina</i>	14
Munk - <i>Sylvia atricapilla</i>	15
Hagesanger - <i>Sylvia borin</i>	16
Tornsanger - <i>Sylvia communis</i>	17
Løvsanger - <i>Phylloscopus trochilis</i>	18
Bokfink - <i>Fringilla coelebs</i>	19
Gulspurv - <i>Emberiza citronella</i>	20
Sivspurv - <i>Emberiza scholencius</i>	21
Totalplott for Fautøya	22
Rossholmens vesttange - oppsummering	23
Revirplott for Rossholmens vesttange	25
Enkeltebekkasin - <i>Gallinago gallinago</i>	25
Sanglerke - <i>Alauda arvensis</i>	26
Heipplerke - <i>Anthus pratensis</i>	27
Gulerle - <i>Motacilla flava</i>	28
Sivspurv - <i>Emberiza scholencius</i>	29

Forsidefoto: Tore Bjørkøyli, Fautøyas vesttange

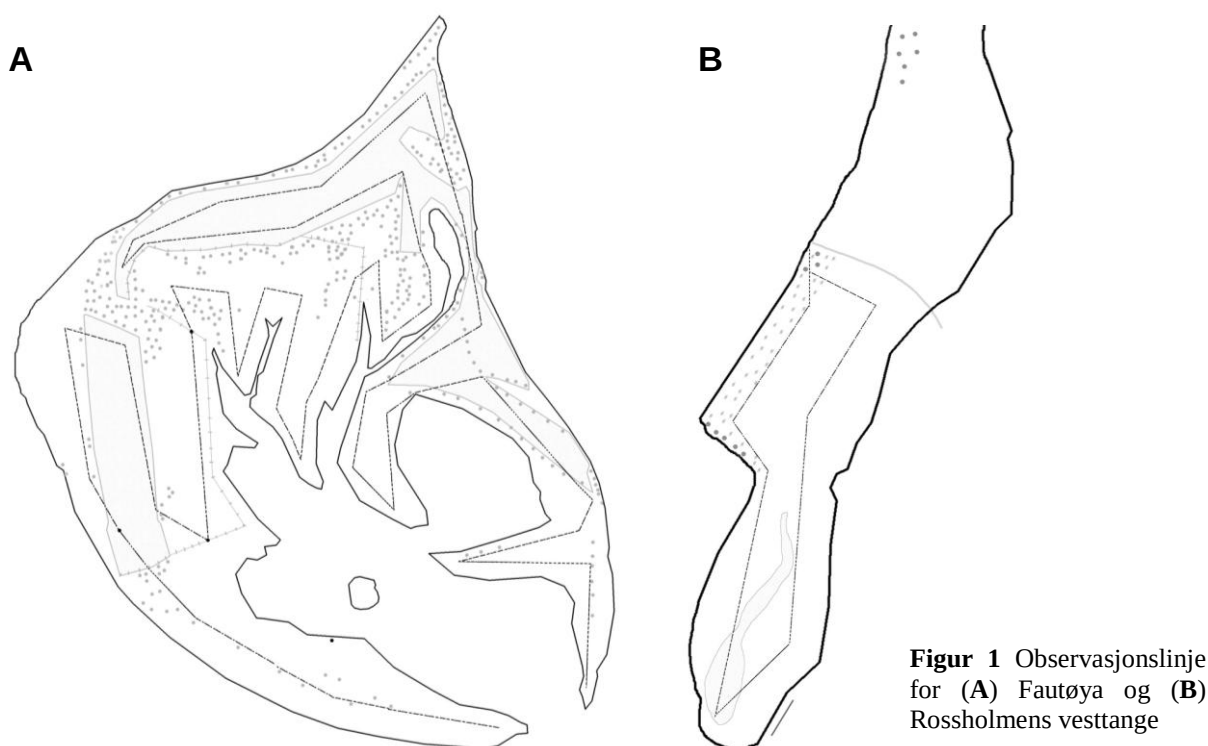
Metodikk - revirkartering

Takseringen av hekkefugl på Fautøya og Rossholmens vesttange har blitt gjennomført ved å bruke en metode kalt revirkartering. Ved å veie fuglefaglige hensyn mot områdenes størrelse og kompleksitet, samt tilgjengelige ressurser, kom vi tidlig fram til at en såkalt ”forenklet revirkartering” ville være hensiktsmessig i denne sammenhengen. Revirkartering, eller Territory Mapping, er en anerkjent inventeringsmetode beskrevet i detalj i boken Bird Census Techniques¹. Det svenske Naturvårdsverket har som ledd i sin strategi for miljøovervåkning utformet noen retningslinjer for slike registreringer², og metoden har også blitt anvendt i forbindelse med hekketaksering andre steder i Oslo og Akershus³. Basert på den tilgjengelige litteraturen og vår kjennskap til området tilpasset vi metodikken til dette prosjektet. Under følger en kort gjennomgang som viser de viktigste momentene i revirkarteringen slik den har blitt gjennomført.

Dato	Fautøya	Rossholmen
15.05	X	X
22.05		X
24.05	X	
29.05	X	
12.06	X	X
25.06		X
26.06	X	
30.06	X	

Registreringene ble gjennomført hver 14. dag i perioden 15. mai til 30. juni. På grunn av usikkerhet rundt finansieringen av prosjektet, ble prosjektet startet opp en uke senere enn planlagt. Tabellen til venstre viser datoene registreringene ble gjennomført. Registreringene startet mellom 05:30 og 06:30. Alle karteringsrundene ble avsluttet før 10:00. Det ble brukt båt for å komme ut på øyene. For å standardisere registreringene ble områdene gjennomgått i et rolig tempo, og kun en gang,

hver observasjonsdag. En ferdig opplagt rute ble fulgt (Fig 1A og B). Ideen bak dette var at

Figur 1 Observasjonslinje for (A) Fautøya og (B) Rossholmens vesttange

¹ Bibby et al. 2000, Bird Census Techniques

² <http://www.naturvardsverket.se/sv/Tillstandet-i-miljon/Miljoovervakning/Handledning-for-miljoovervakning/Metoder/Undersokningstyper/>

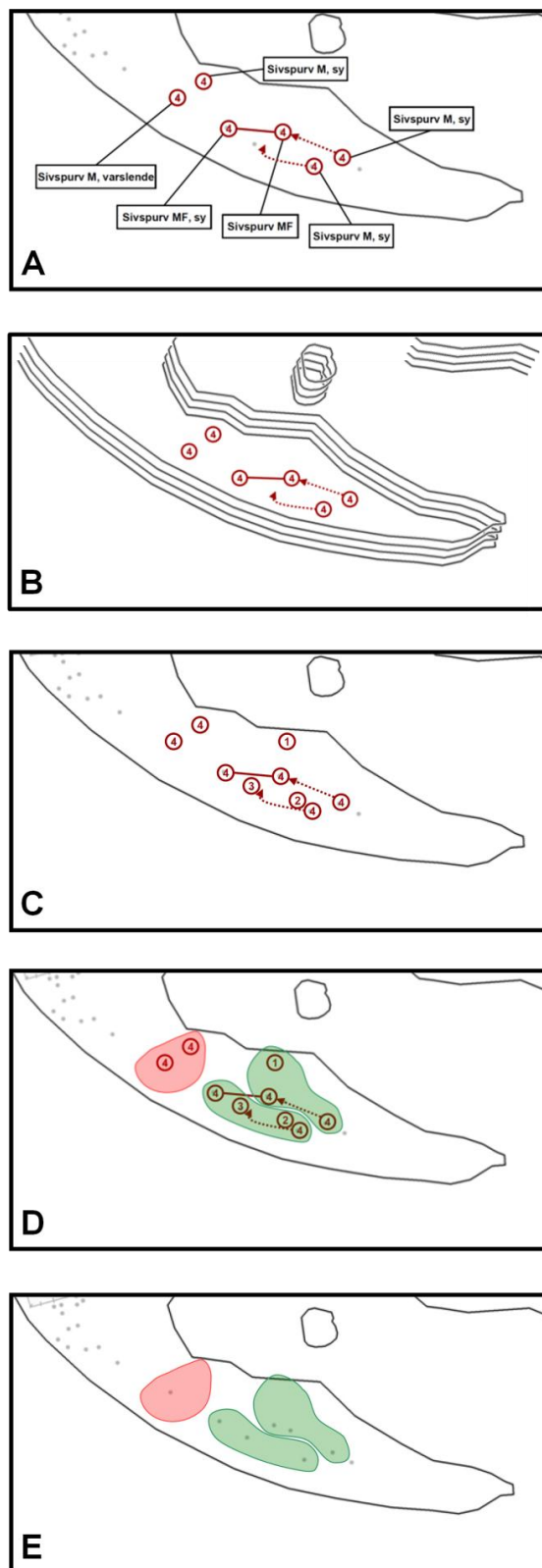
³ http://nofoa.no/download.php?file=Upload/Brukerfiler/dokumenter/dok_5158_2.pdf

ingen punkter skulle passeres på mer enn 50 meters hold. Alle observasjoner ble ført inn på observasjonskart, lik de som er gjengitt i figuren under. Så langt det lot seg gjøre ble art, kjønn, alder, antall og aktivitet, som sang, varslende, mating, avledning etc. notert (Fig 2). Samtidige observasjoner ble prioritert da disse gir mye informasjon (for eksempel to syngende hanner i hver sin busk), og ofte vil danne grunnlag for revirgrenser. Observasjoner ble registrert som samtidige med en rett strek på kartene (Fig 2A).

Dataene som ble samlet inn dannet på slutten av sesongen grunnlag for revirplotting på artskart (Fig 2). For å kunne gjennomføre slike analyser ble alle observasjonskartene digitalisert. Alle observasjoner av en art ble deretter sortert ut på såkalte artskart. Eksempelet i Figur 2 er hentet fra registreringene i 2010 og viser observasjoner av sivspurv på Fautøyas ytterste vesttange. I neste steg ble alle observasjoner av en art fra alle datoer projisert på et felles kart (Fig 2B og C). Revirene ble deretter tilordnet på bakgrunn av disse kartene (Fig 2D og E). Denne tilordningen ble gjort ved hjelp av et sett med regler, tilsvarende de som har blitt brukt i andre revirkarteringer, samt kunnskap om lokalitetene og de ulike artene:

1. En art må ha vært observert mer enn en gang på lokaliteten for å få tilordnet revir.
2. Et revir må favne minst to uavhengige observasjoner, fra minst to datoer.
3. Revirgrensene skal så langt mulig falle mellom samtidige observasjoner (hel linje).
4. Enkeltobservasjoner skal legges til nærmeste revir så lenge dette ikke øker revirstørrelsen uforholdsmessig mye.
5. Sterke hekkeindikasjoner, som reirfunn, ungemating etc., kan tillate avvik fra regel 1 og 2.

Med utgangspunkt i disse reglene valgte vi å plote to typer revirer, grønne og røde (Fig 2D). De grønne revirene følger reglene over, og er relativt sikre, mens de røde revirene kun overholder regel 1, 3 og 4, og er noe mer usikre. Artskartene bak i rapporten bør sees på bakgrunn av dette.

Figur 2 Revirkartering – et eksempel. (A) Alle observasjoner ble digitalisert. (B) Deretter ble alle observasjoner av en art projisert (C) på et felles artskart. (D) Disse kartene dannet så grunnlaget for revirtilordningen. (E) Grønne revirer er sikre, mens de røde representerer revirer som er mer usikre.

Fautøya - oppsummering

Under registreringene på Fautøya blei 33 arter registrert og notert ned på kart. Etter en vurdering blir 14 arter som har sikre eller mulige territorier på Fautøya presentert på kart, disse artene blir også behandlet i artsgjennomgangen. I tillegg til disse blir fem andre arter også behandlet i artsgjennomgangen. Disse artene er enten sikre eller mulige hekkearter som ikke egner seg for presentasjonsformen i kart eller andre arter som fortjener spesiell omtale. De resterende 14 artene vurderer vi som trekkende eller tilfeldig besøkende arter, eventuelt som fugler på næringssøk fra områder utenfor Fautøya. Tabell 1 gir en oversikt over arter som er registeret under undersøkelsen.

Tabell 1 Arter observert på Fautøya under hekkefugltakseringen vår 2010

Art	Latin	Status ^a	Kart
Stokkand	<i>Anas platyrhynchos</i>	Hekking	
Kvinand	<i>Bucephala clangula</i>	Tilfeldig	
Laksand	<i>Mergus merganser</i>	Hekking	
Lerkefalk	<i>Falco subbuteo</i>	Næringssøkende	
Enkeltebekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	Hekking	X
Storspove	<i>Numenius arquata</i>	Tilfeldig	
Grønnstilk	<i>Tringa glareola</i>	Tilfeldig	
Strandsnipe	<i>Actitis hypoleucos</i>	Hekking	X
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	Svakt grunnlag	
Flaggspett	<i>Dendrocopos major</i>	Næringssøkende	
Sanglerke	<i>Alauda arvensis</i>	Hekking	X
Trepiplerke	<i>Anthus trivialis</i>	Svakt grunnlag	X
Heipiplerke	<i>Anthus pratensis</i>	Tilfeldig	
Gulerle	<i>Motacilla flava</i>	Tilfeldig	
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	Tilfeldig	
Rødstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	Hekking	X
Buskskvett	<i>Saxicola rubetra</i>	Hekking	X
Steinskvett	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Tilfeldig	
Svarttrost	<i>Turdus merula</i>	Svakt grunnlag	
Rødvingetrost	<i>Turdus iliacus</i>	Svakt grunnlag	
Gulsanger	<i>Hippolais icterina</i>	Hekking	X
Munk	<i>Sylvia atricapilla</i>	Hekking	X
Hagesanger	<i>Sylvia borin</i>	Hekking	X
Møller	<i>Sylvia curruca</i>	Svakt grunnlag	
Tornsanger	<i>Sylvia communis</i>	Hekking	X
Bøksanger	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Tilfeldig	
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilis</i>	Hekking	X
Blåmeis	<i>Cyanistes caeruleus</i>	Svakt grunnlag	
Kjøttmeis	<i>Parus major</i>	Svakt grunnlag	
Stær	<i>Sturnus vulgaris</i>	Næringssøkende	
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	Hekking	X
Gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	Hekking	X
Sivspurv	<i>Emberiza scholencus</i>	Hekking	X

^a Hekking: artene konstatert hekkende eller med minst ett sikkert territorie i observasjonsområdet

Da fokus i registreringene var potensielle hekkefugler, blei en rekke arter ikke notert ned på kartene. Dette gjelder både overflygende fugler og fugler som blei vurdert som trekkende, streifende eller næringssøkende fra territorier utenfor Fautøya. Ringdue, gråtrost og kråke blei ikke inkludert i registreringene, men er sannsynligvis alle hekkearter på Fautøya. Videre blei hovedfokuset i registreringsarbeidet lagt på arter som hekker i åpne og halvåpne habitater. Dette fordi målet med registreringene har vært å avdekke eventuelle forskjeller mellom det åkerrikevennlig driftede arealet og tilsvarende åpent, beitet land på øya. Registreringer av skogtilknyttede arter er derfor noe mangelfulle.

ARTSGJENNOMGANG

Stokkand - *Anas platyrhynchos*

Ett par blei observert, og en hunn med unger blei observert. Trolig hekket arten på Fautøya, men ender kan også bevege seg langt med små unger.

Laksand - *Mergus merganser*

En hunn med unger blei observert. Disse kan være klekket på Fautøya, men det er vel så sannsynlig at de er klekket et annet sted i omegn og deretter forflyttet seg til Fautvika.

Lerkefalk - *Falco subbuteo*

Ett voksent individ blei observert på næringssøk på øya 26 og 30/6. Sett i sammenheng med flere andre observasjoner av arten i hekketida i denne delen av Nordre Øyeren kan dette tyde på at arten har hekket et sted i nærheten av Fautøya.

Enkeltbekkasin - *Gallinago gallinago*

4 territorier blei påvist. Ett territorie lå nordvest på øya, de tre andre i de fuktige og åpne områdene rundt Fautvika.

Strandsnipe - *Actitis hypoleucos*

Ett territorie blei funnet langs bredden av Storråka/Glomma øst på øya.

Sanglerke - *Alauda arvensis*

5 territorier blei funnet, alle i de åpne områdene rundt Fautvika. Enkeltobservasjoner blei gjort to andre steder nordvest på øya.

Trepiplerke - *Anthus trivialis*

3 mulige territorier blei funnet i de skogdominerte områdene nord på øya. Datagrunnlaget for arten er svakt.

Gulerle - *Motacilla flava*

Arten blei kun observert en gang. Det er overraskende at denne arten ikke ser ut til å hekke på Fautøya. Flere par hekker i tilsynelatende svært like habitater andre steder i Nordre Øyeren.

Linerle - *Motacilla alba*

Arten blei observert flere ganger langs elvebreddene rundt øya. Vår vurdering er allikevel at dette dreier seg om streifende fugler eller fugler på næringssøk fra hekkeplasser i nærheten, da det ikke synes å være aktuelle hekkeplasser for arten på øya.

Rødstrupe - *Erithacus rubecula*

Ett sikkert og 4 mulige territorier funnet i skogdominerte områdene nord på øya.

Buskskvett - *Saxicola rubetra*

4 sikre territorier blei funnet, alle rundt det nordvestre hjørnet av Fautvika. 3 mulige territorier blei også funnet, to sør på Vesttangen og ett på Østtangen. På Østtangen varslet arten sterkt og trolig hekket den også her.

Gulsanger - *Hippolais icterina*

2 sikre og 2 mulige territorier blei funnet. De 2 sikre var i skogområdene i nord.

Munk - *Sylvia atricapilla*

Ett sikkert og 4 mulige territorier blei funnet, alle i skogområdene nord på øya.

Hagesanger - *Sylvia borin*

3 sikre og 12 mulige territorier blei funnet. Alle observasjoner var fra områdene med mer høyvokst skog/trevegetasjon nord og øst på øya.

Tornsanger - *Sylvia communis*

Ett territorie blei funnet i krattvegetasjon ved Fautvikas nordvestre hjørne.

Løvsanger - *Phylloscopus trochilis*

11 sikre og 8 mulige territorier blei funnet. Nesten alle observasjoner blei gjort områdene med frodig skog og krattvegetasjon nord og øst på øya.

Stær - *Sturnus vulgaris*

Ingen territorier av arten blei funnet, men en større flokk (100-200 individer) overnattet i trærne på Vesttangen natt til 12/6.

Bokfink - *Fringilla coelebs*

10 sikre og 7 mulige territorier blei funnet. Nesten alle observasjoner blei gjort i skogområdene i nord.

Gulspurv - *Emberiza citrinella*

2 sikre og 6 mulige territorier blei funnet. Tyngdepunkt for disse lå i nord og øst.

Sivspurv - *Emberiza scholencius*

18 sikre og 10 mulige territorier blei funnet, dette gjør sivspurv til den vanligste arten i undersøkelsen. Arten har et tyngdepunkt i fuktig krattvegetasjon nord og øst for Fautvika.

Oppsummert må resultatene fra dette første takseringsåret sies å være litt skuffende. Av vadere blei det kun observert territorier av to arter, enkeltbekkasin og strandsnipe. Tjeld og storspove som tidligere er påvist hekkende på Fautøya var ikke tilstede dette året (en tilfeldig observasjon av storspove blei gjort). Spurvefuglfaunaen var mer som ventet, men fraværet av gulerle (kun en observasjon og ingen etablerte territorier) er påfallende og ikke helt lett å forklare. Åkerrikse blei ikke observert på Fautøya denne sommeren, verken under takseringen eller under registreringer gjort i forbindelse med prosjekt åkerrikse. Dette er mer regelen enn unntaket de siste årene. Åkerrikse har kun blitt hørt syngende på Fautøya to av de siste ti sesongene (2002 og 2006).

To andre forhold bør også nevnes i denne oppsummeringen; flommen og åkerriksearealets produktivitet. Under flommen i mai blei store deler av de beitede, lavereliggende områdene hvor hekking var påbegynt, lagt under vann. Innmarksarealet som ligger høyere gikk klar av vannet. Flommen er en årlig foreteelse, og det eneste som endres over tid er

maksimumsvannstand og varighet av flommen. Ut fra dette burde det "åkerriksevennlige" innmarksarealet være produktivt med hensyn på bakkehekkende fugler. Dette er allikevel ikke tilfelle. Ved å plote alle observasjoner gjort i prosjektperioden på et kart (se totalplott for Fautøya side 21), går det klart fram at innmarka på Fautøya er den minst produktive delen av øya. Dette kan skyldes den glisne gjenveksten av gress, kanskje også at området er relativt tørt. Videre er dette et forholdsvis smalt åpent område omkransa av høye trær. Det bør nevnes at den omkransende sonen med skog og kratt er forholdsvis fuglerik (se totalplottet side 21), noe som grafisk gjør åkerriksearealet ekstra tomt. Videre er de aller fleste plottene som er gjort på Fautøya av spurvefugler som er tilknyttet kratt eller skogvegetasjon. Av de artene som er antatt å hekke på øya er det bare enkeltbekkasin og sanglerke som normalt hekker på bakken i helt åpent terreng. Det skal allikevel blir interessant å se om produktiviteten på innmarksarealet vil endre seg til neste år, etter beite og slått. Sett i lys av at området er noe mer skånet mot flom, kan åkerriksearealet spille en viktigere rolle på sikt.

Enkeltbekkasin - *Gallinago gallinago*

Strandsnipe - *Actitis hypoleucos*

Sanglerke - *Alauda arvensis*

Trepiplerke - *Anthus trivialis*

Rødstrupe - *Erithacus rubecula*

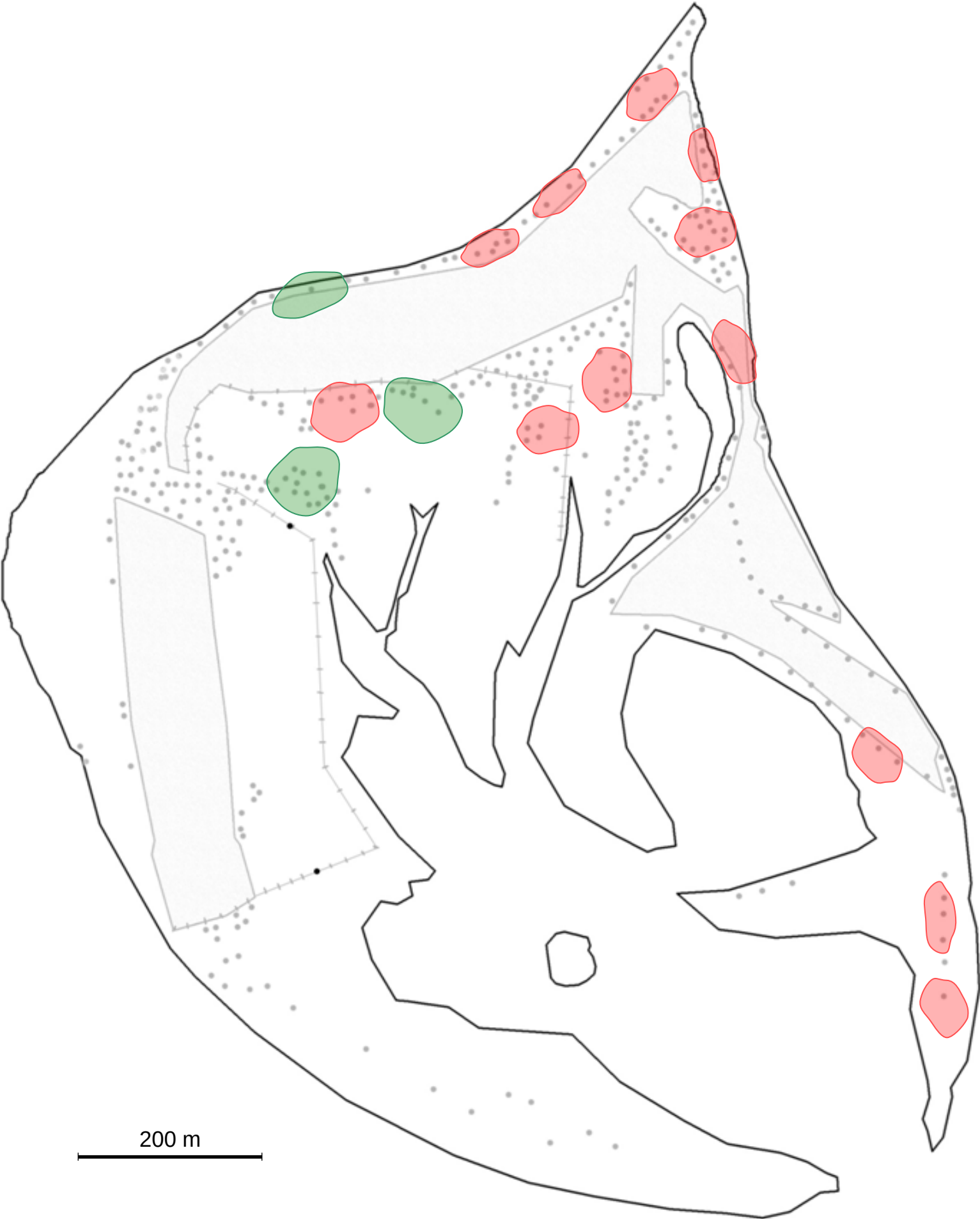
Buskskvett - *Saxicola rubetra*

Gulsanger - *Hippolais icterina*

Hagesanger - *Sylvia borin*

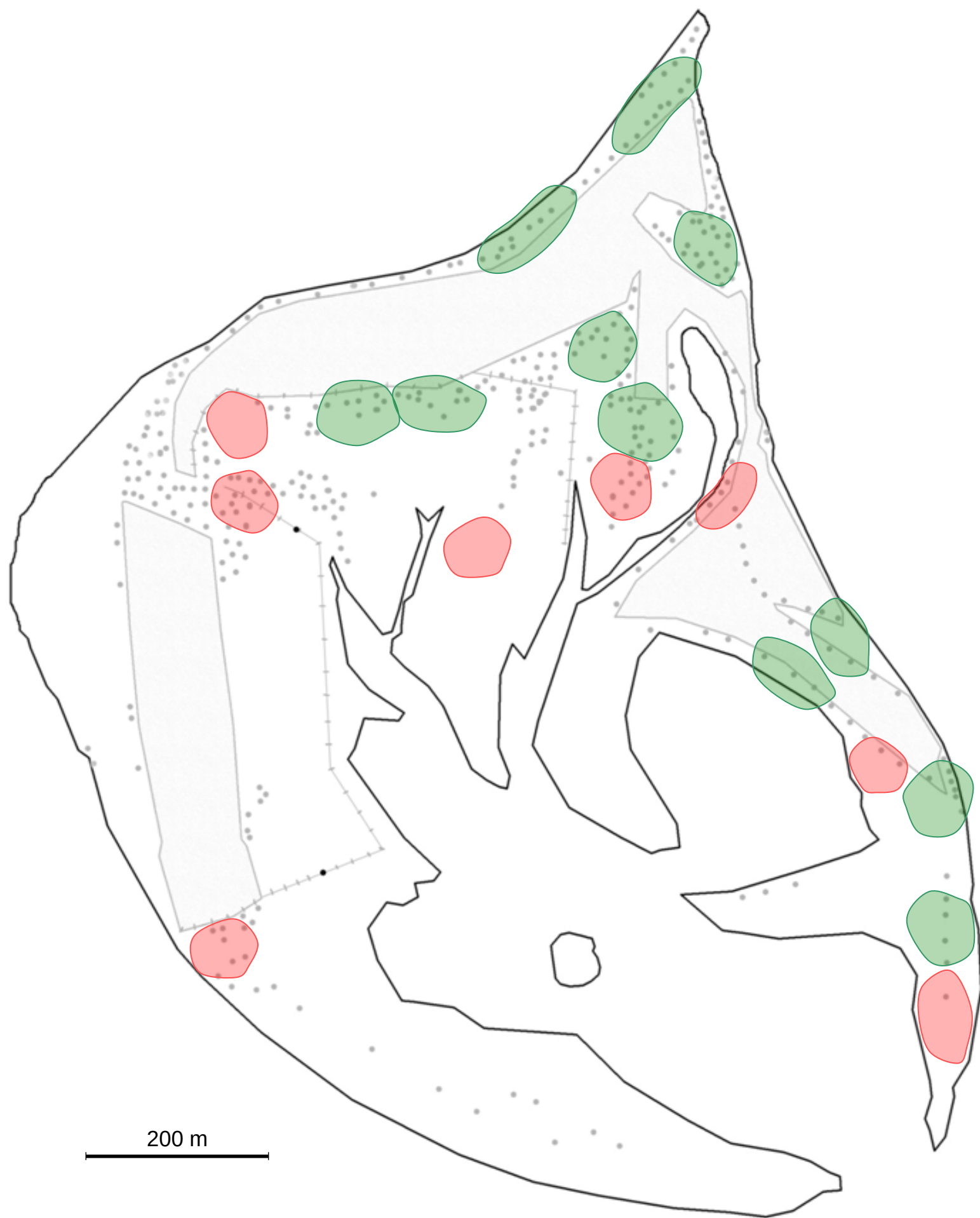
Munk - *Sylvia atricapilla*

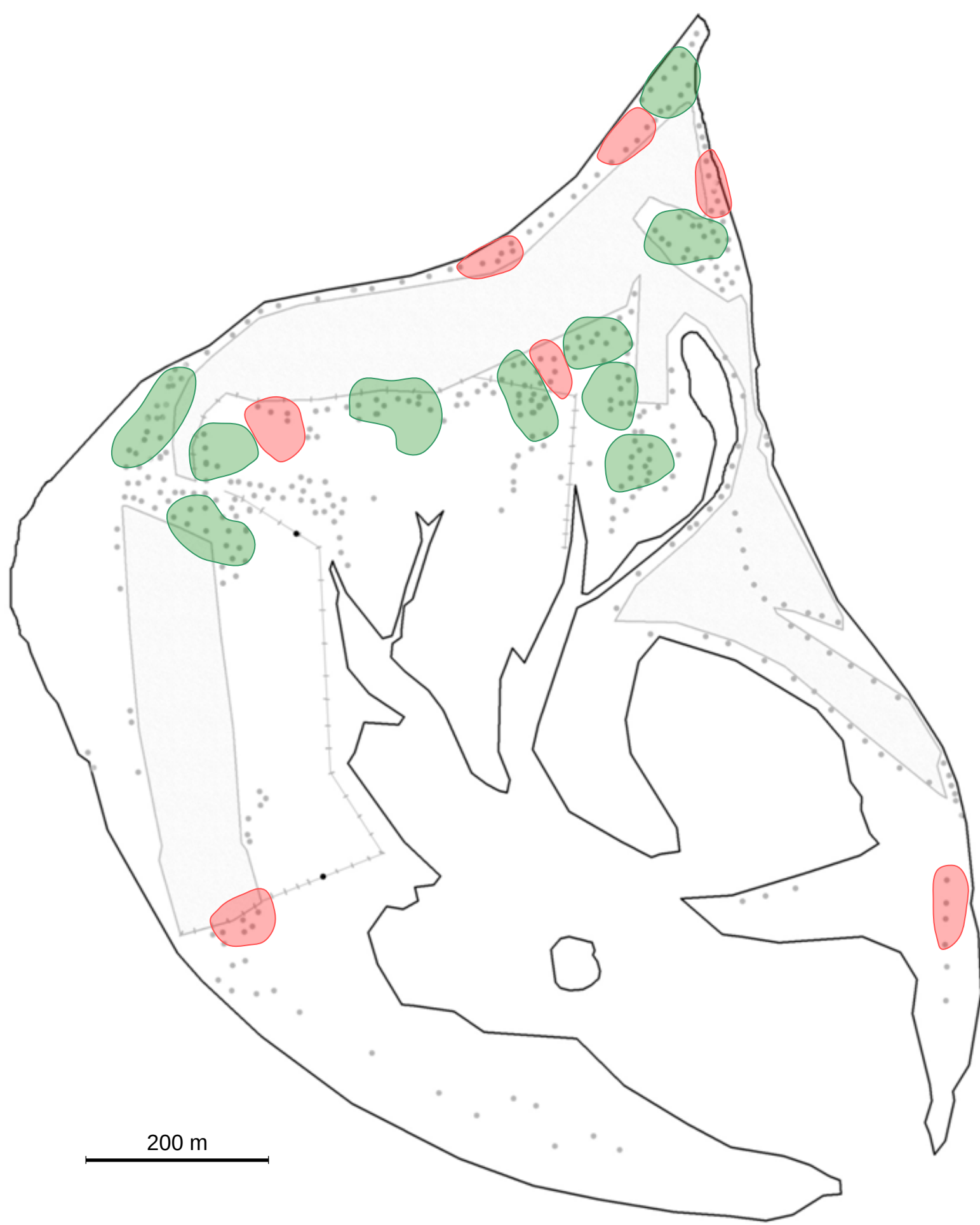
Tornsanger - *Sylvia communis*

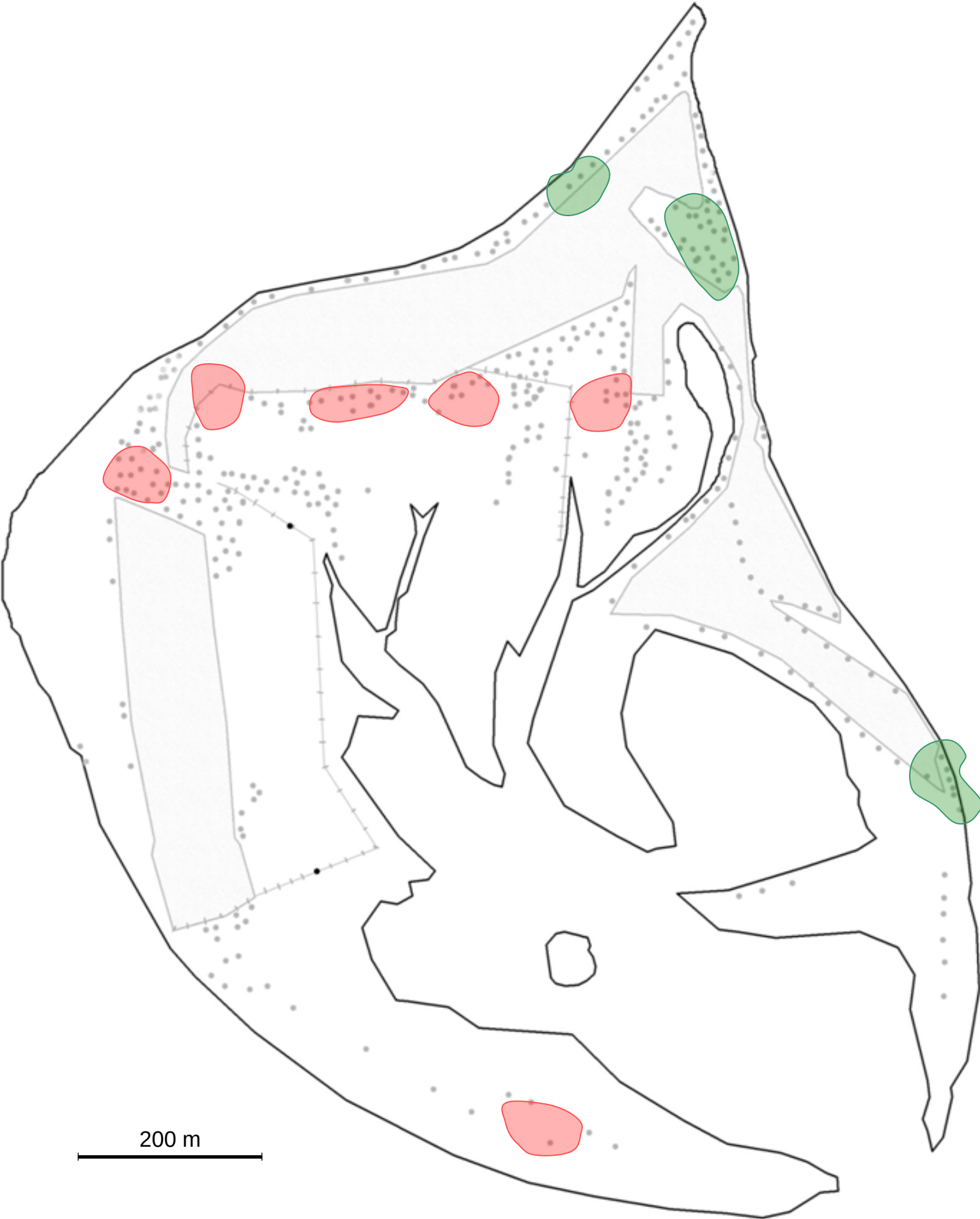
Løvsanger - *Phylloscopus trochilus*

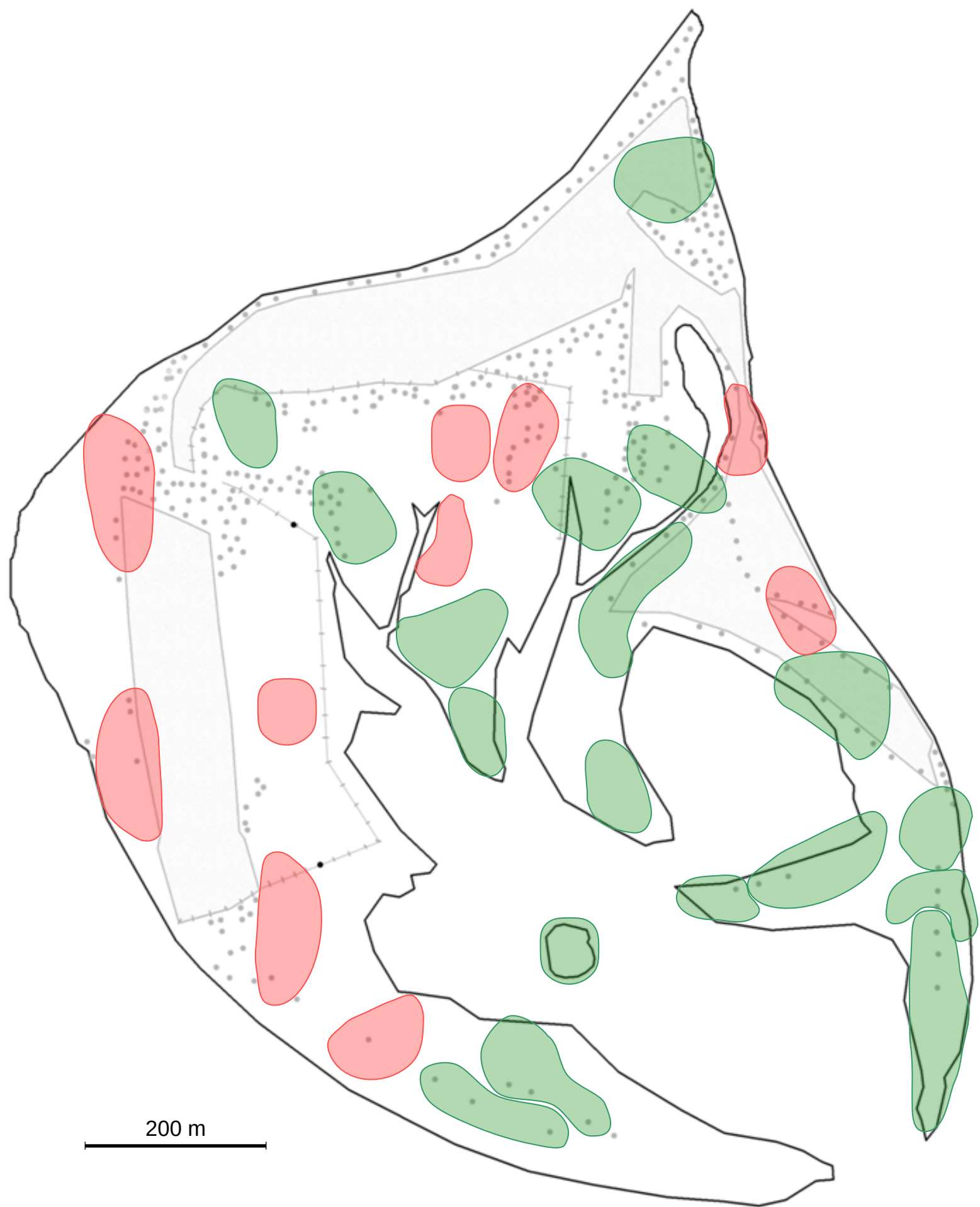
Bokfink - *Fringilla coelebs*

Gulspurv - *Emberiza citrinella*

Sivspurv - *Emberiza schoeniclus*

Fautøya total

Rossholmens vesttange - oppsummering

Det blei funnet territorier av fem arter på Rossholmen. To andre arter blei også registrert i hekketida, men hekket neppe (stokkand og linerle). Storspove blei registrert og hekket trolig nord for registreringsområdet. Resultatene av undersøkelsen på vesttangen av Rossholmen ga i hovedsak resultater som forventet. Ett unntak fra dette er den sterke forekomsten av heipiplerke. Gulerle blei også funnet her i motsetning til på Fautøya. Ellers er spurvefuglfaunaen her langt fattigere enn på Fautøya, noe som nok skyldes at det er svært lite tre- og buskvegetasjon her. Kun to arter av vadere blei funnet innenfor registreringsområdet, men arealet vi registrerte på her er langt mindre enn arealet på Fautøya.

Tabell 1 Arter observert på Rossholmens vesttange under hekkfugltakseringen vår 2010

Art	Latin	Status ^a	Kart
Stokkand	<i>Anas platyrhynchos</i>	Tilfeldig	
Enkeltebekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	Hekking	X
Storspove	<i>Numenius arquata</i>	Hekking ^b	
Strandsnipe	<i>Actitis hypoleucos</i>	Tilfeldig	
Sanglerke	<i>Alauda arvensis</i>	Hekking	X
Låvesvale	<i>Hirundo rustica</i>	Næringssøkende	
Heipiplerke	<i>Anthus pratensis</i>	Hekking	X
Gulerle	<i>Motacilla flava</i>	Hekking	X
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	Tilfeldig	
Sivspurv	<i>Emberiza scholencius</i>	Hekking	X

^a Hekking: arten konstatert hekkende eller med minst ett sikkert territorie i observasjonsområdet

^b Utenfor observasjonsområdet

ARTSGJENNOMGANG

Enkeltebekkasin - *Gallinago gallinago*

2 territorier blei påvist

Sanglerke - *Alauda arvensis*

2 territorier blei påvist.

Heipiplerke - *Anthus pratensis*

3 territorier blei påvist. Dette var trolig det mest overraskende resultatet av undersøkelsen. Heipiplerke har blitt antatt å hekke med noen få par på Nordre Øyeren de siste årene, men 3 territorier på et så lite areal må sies å være overraskende. Arten er i Akershus tidligere i hovedsak kjent som hekkeart på de store torvmyrene øst i fylket¹.

Gulerle - *Motacilla flava*

Ett territorie blei påvist. Territoriet lå delvis utenfor registreringsområdet.

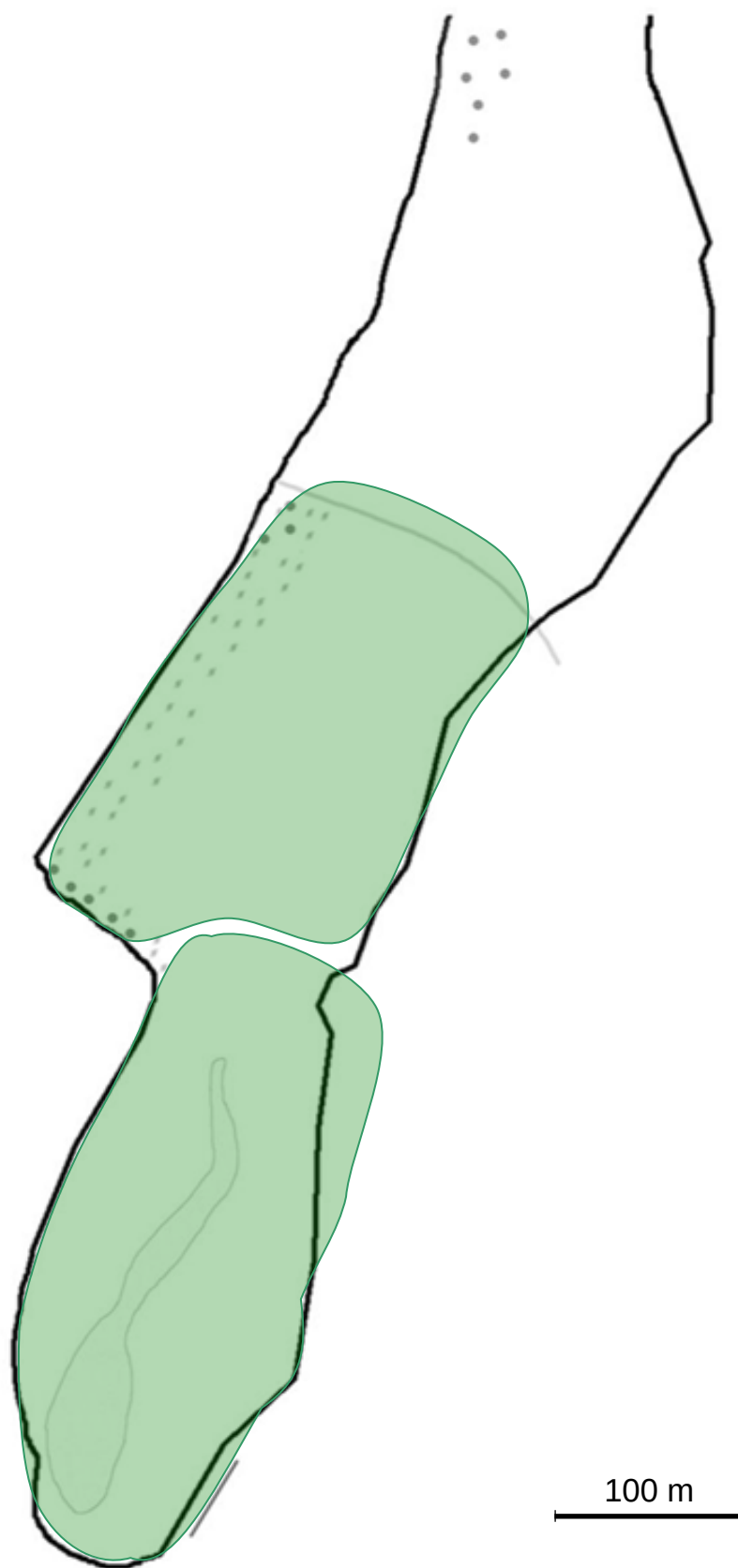
Sivspurv - *Emberiza scholencius*

5 territorier blei påvist.

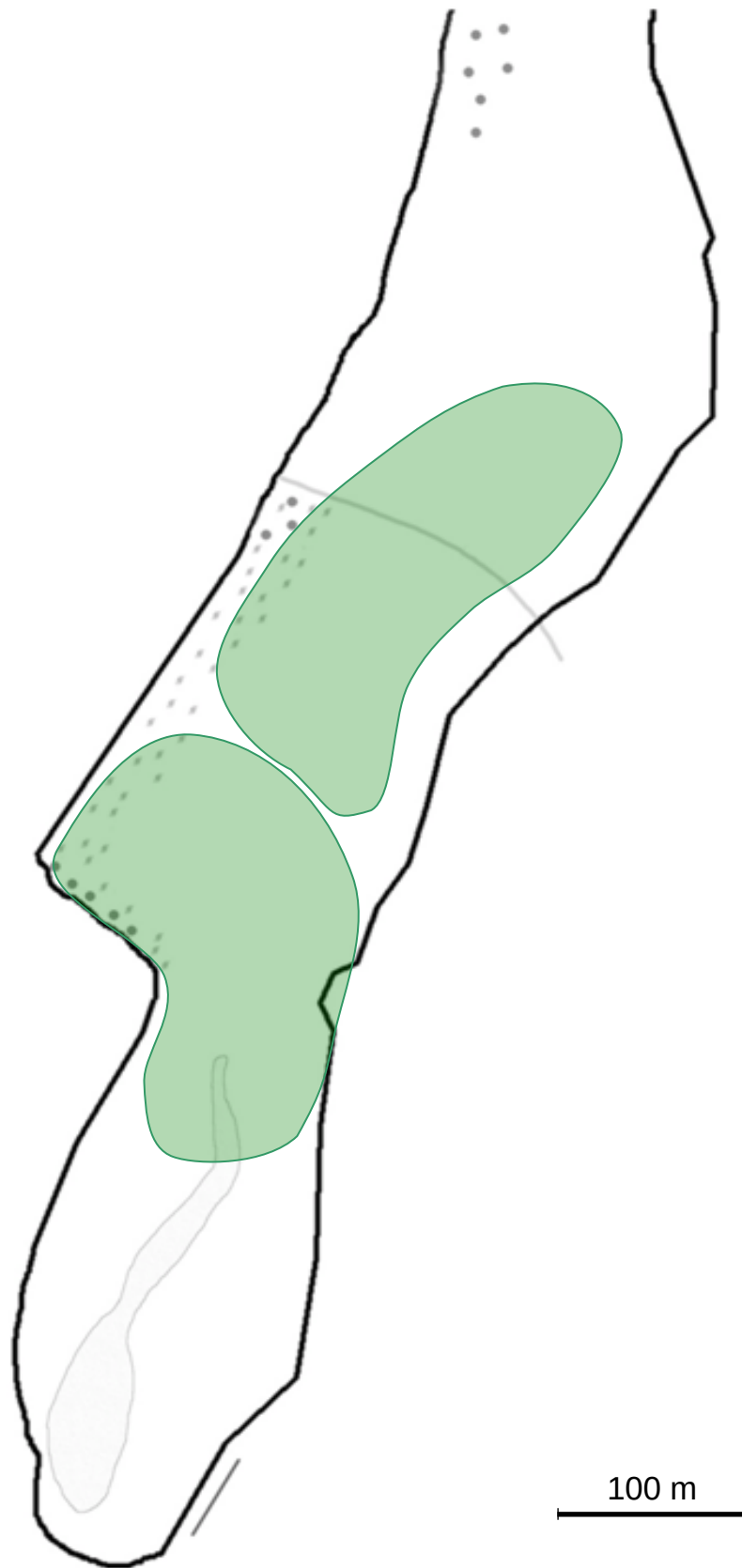
¹ Dale, S., Andersen, G. S., Eie, K., Bergan, M. og Stensland P. 2001. Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus. Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus.

Noe av hensikten med registreringene på Rossholmen har vært å se om avgjerdingen, midt på Rossholmens vesttange, som blei gjort for å skjerme hekkekolonien på Rosshomsand også kunne ha en positiv effekt på hekkende fugl på selve Rossholmen, sør for gjerdet. Gjerdet ble dessverre tråkket ned av beitende storfe ved minst to anledninger, i dagene før 24/6 og ca 9/7. Dermed er det vanskelig å si om gjerdet har gitt noe resultat. Et sterkere gjerde bør vurderes hvis dette tiltaket skal ha noen effekt.

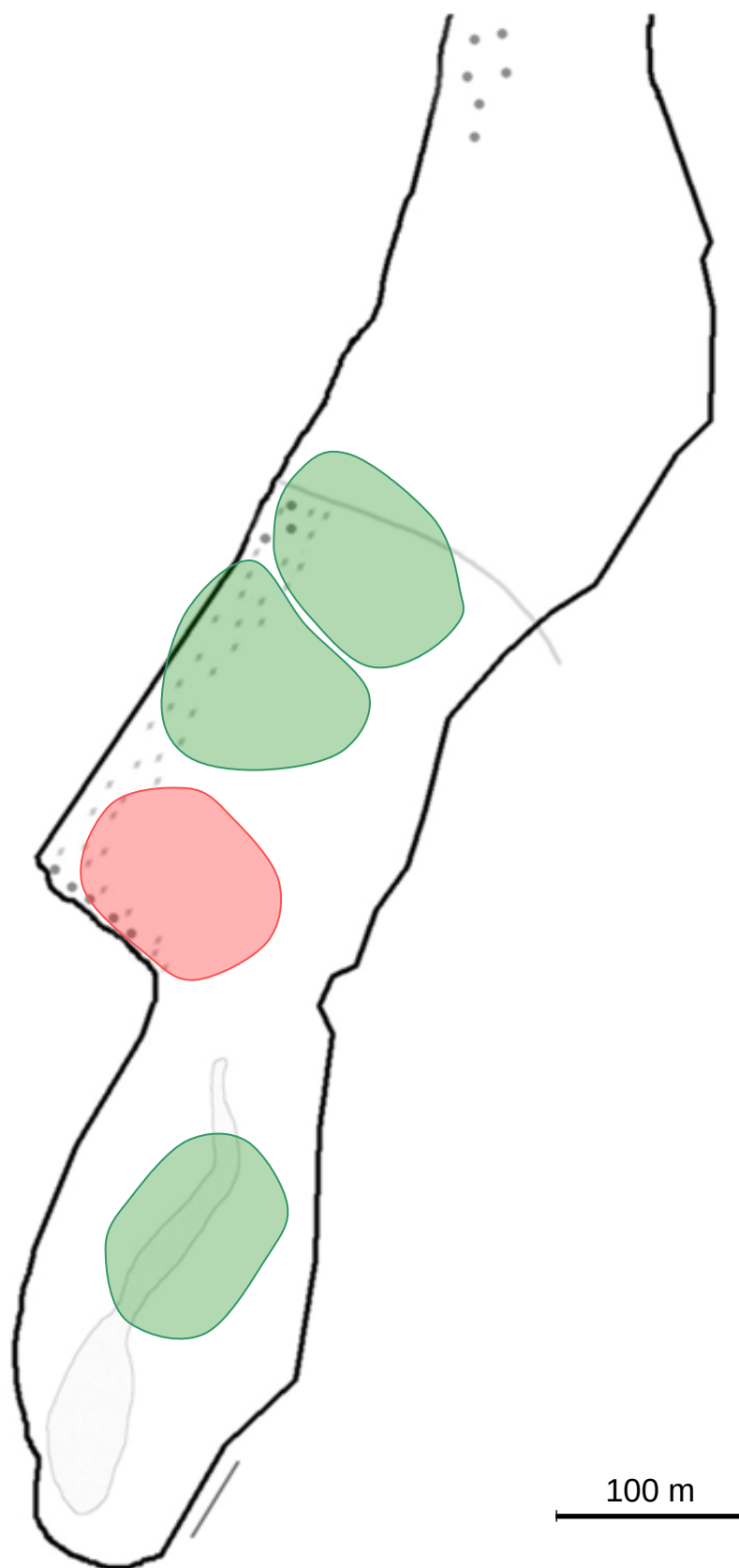
Enkeltbekkasin - *Gallinago gallinago*

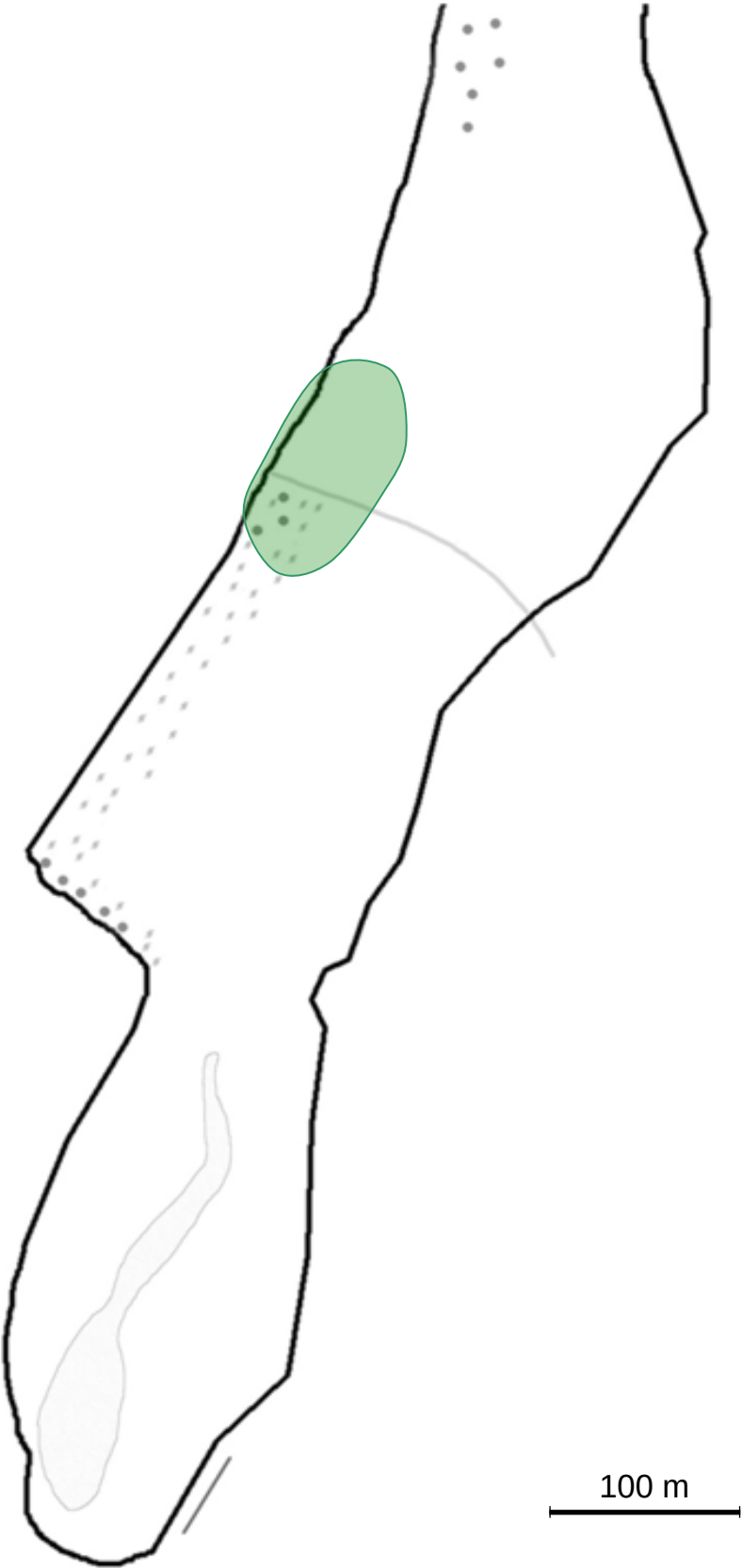
Sanglerke - *Alauda arvensis*

Heipiplerke - *Anthus pratensis*

Gulerle - *Motacilla flava*

Sivspurv - *Emberiza schoeniclus*

